

**Schoolondersteuningsprofielen
Plein013
2016**

De Molenhoek

Rapport audit

School-Ondersteuningsprofiel IVO

Naam onderwijsvoorziening: **Basisschool De Molenhoek te Oisterwijk**

Bestuur: Stichting BOOM
(Bijzonder Onderwijs Oisterwijk/Moergestel)

Datum bezoek : 12 november 2015

In opdracht van: Plein013

Rapporteur: Ina Latuputty

Sardes, Utrecht

December 2015

Inleiding

Uw school¹ biedt onderwijsondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer uw school tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar een andere school, bijvoorbeeld een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Scholen verschillen in de onderwijsondersteuning die zij (kunnen) bieden. Uit verwijsgedrag van scholen bijvoorbeeld blijkt dit heel duidelijk: een leerling waarbij de ene school tegen de grenzen van haar onderwijsondersteuning aanloopt, kan op een andere school zonder al te veel inspanning passend onderwijs krijgen. Soms is de reden makkelijk aanwijsbaar: een school in een gebouw met veel trappen en weinig ruimte is niet zomaar passend voor een leerling in een rolstoel. Maar meestal is het lastiger om aan te geven wanneer een leerling niet, en wanneer wel, op de school terecht kan.

Zowel voor de school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, samenwerkingsverband po Plein013, regionaal netwerk Passend Onderwijs), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de onderwijsondersteuning en wat de mogelijkheden zijn om de onderwijsondersteuning te versterken en eventueel uit te breiden.

Uw school maakt onderdeel uit van samenwerkingsverband Plein013. Van alle scholen van dit samenwerkingsverband is in najaar 2013 het ondersteuningsprofiel in kaart gebracht. We brengen de profielen nu, in 2015, opnieuw in kaart, op een vergelijkbare manier als in 2013. De inhoud van de rapportage is iets uitgebreid, en wat anders geordend dan de rapportage in 2013. Wij hopen hiermee de informatie nog beter leesbaar aan te bieden, zonder de vergelijkbaarheid met 2013 te verliezen.

Om het schoolprofiel in kaart te brengen verzamelden wij informatie op vijf domeinen:

1. de *diversiteit* van de leerlingenpopulatie van de school
2. de *ruimte voor verschillen* tussen leerlingen, die de manier van onderwijs geven op de school biedt
3. de beschikbaarheid van *extra voorzieningen* bij de school op de volgende vijf 'velden':
  - a. extra handen / omvang van de klassen
  - b. speciale onderwijsmaterialen
  - c. mogelijkheden van de ruimtelijke omgeving
  - d. expertise (teamexpertise en individuele expertise van leerkrachten/medewerkers)
  - e. samenwerking met (zorg)instanties buiten het onderwijs
4. de *borging* van de extra ondersteuning voor leerlingen in de organisatie van het onderwijs
5. de intensiteit en omvang van de *samenwerking* met anderen binnen het samenwerkingsverband Plein013, en in het bredere onderwijsveld

In termen van vraag en aanbod zou het eerste domein, de leerlingenpopulatie, gekarakteriseerd kunnen worden als de vraag. Aan die vraag komt de school tegemoet met haar aanbod, gekarakteriseerd op de domeinen 2 t/m 5.

Binnen het aanbod van de school heeft het tweede domein een andere status dan de domeinen 3, 4 en 5. De ruimte die de manier van onderwijsgeven biedt voor de verschillende onderwijsbehoeften (domein 2) vormt de basis van de mogelijkheden die de school kan bieden. Bijvoorbeeld inzet van extra voorzieningen (domein 3) heeft minder zin wanneer de school in haar manier van lesgeven heel beperkt om kan gaan met verschillen. Omdat het tweede domein een belangrijk aspect van het profiel is nemen we een korte toelichting op (zie kader).

---

¹ Waar in dit rapport korthedshalve staat 'school', wordt steeds bedoeld 'school of arrangement', waarbij een arrangement kan zijn een s(b)o, een talentklas of een andere vorm van door het swv georganiseerde ondersteuning.

² Waar in dit rapport korthedshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

Toelichting op de ruimte voor verschillen in de manier van onderwijs bieden

De ruimte die onderwijs biedt aan verschillen tussen leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door het onderwijsconcept van de school. Meer specifiek: door de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit kan worden gezien als een dimensie die loopt van methode-gestuurd naar leerling-gestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode als leidraad hanteren. Leerlingen die onvoldoende uit de weg kunnen met de standaardmethode krijgen herhalingsstof, extra instructie of verdiepingsstof – zoals die binnen de methode is gegeven. Het gemiddelde niveau en tempo van de standaardmethode is maatgevend. Scholen die dit concept welbewust hanteren zijn vaak van opvatting dat 'een leerling bij de groep houden' betekent dat de leerkracht zijn of haar uiterste best doet om de zwakkere leerling voor wat betreft zijn of haar prestaties zoveel mogelijk bij de gemiddelde groep aan te laten haken.

Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept afstemmen op de leerlingen die op dat moment de klas vormen. De start ligt bij de individuele onderwijsbehoeften van leerlingen met hun individuele ontwikkelings- en leerlijnen. Het overzicht van die lijnen in de groep geeft mogelijkheid tot het bundelen van de leerlijnen waar deze (bijna) samenvallen. De instructieplanning wordt afgestemd op deze gebundelde leerlijnen. De werkvormen in de groep zijn vaak heterogeen, waardoor 'een leerling bij de groep houden' hier een gelijke betekenis heeft voor elke leerling. Bij een dergelijk concept worden veelal ook standaardmethoden en methode-gebonden toetsen gebruikt, maar dan als middel zonder dat zij direct het didactisch en pedagogisch handelen sturen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

Van een extra vergroting van de range van onderwijsbehoeften in een klas is sprake bij combinatieklassen.

Leerkrachten op scholen die vooral methode-gestuurd werken, rekken naarmate er meer verschillende kinderen in hun klas zitten, de mogelijkheden van hun onderwijsaanbod steeds verder op.

Manieren om binnen het methode-gestuurde concept onderwijs te bieden aan leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften zijn o.a.:

- het groeperen van handelingsplannen;
- het werken in niveaugroepen;
- zelfstandig werken;
- vergroting van de expertise van de leerkracht;
- incidentele toepassing van vormen van leren in heterogene groepen;
- de keuze van methodes die heel veel ruimte bieden voor gedifferentieerd werken.

Omdat het uitgangspunt van de les bepaald is door de centrale aanpak van de methode, betekent elke nieuwe onderwijsbehoefte een extra aanpassing bij die aanpak. Wanneer veel aanpassingen nodig zijn, beleeft de leerkracht dit vaak als een stapeling van taken, en daarmee als een toenemende belasting. Soms uit zich dit door de behoefte van de leerkracht aan steeds meer orde en rust in de klas, om de controle te kunnen houden over alle verschillende activiteiten die gelijktijdig plaatsvinden. Met het toenemen van de organisatorische belasting van de leerkracht, blijft er minder tijd en energie over voor het ter plekke inspelen op specifieke behoeften van leerlingen op het moment dat die zich aandienen.

Het methode-gestuurde onderwijsconcept is begrensd in haar capaciteit om kinderen met andere onderwijsbehoeften op te nemen.

De informatie voor dit school-ondersteuningsprofiel is verzameld door middel van

- een beperkt documentatie-onderzoek (organisatie en kengetallen school)
- een interview met sleutelfiguren uit de school (minimaal de directeur, een intern begeleider, een leerkracht en een ouder) - aanwezig waren: Els Heesmans, (directeur), Helen Veldt (intern begeleider), Kirstel Janssen (consulent), Elke Cornelisen (groepsleerkracht), Neelke Damen (ouder)
- observaties bij enkele lessen: groep 1/2, groep 3, groep 5 en een gesprek met twee leerlingen uit groep 8.
- een teamgesprek - aanwezig waren: een representatief deel van het team.

Het interview en de observaties richtten zich vooral op *de stand van zaken*, op hoe in de praktijk van nu de lessen gegeven worden en wat de mogelijkheden zijn voor leerlingen die een ongewone ondersteuningsbehoefte hebben.

Het teamgesprek is gevoerd aan de hand van een aantal stellingen en uitspraken. De focus van het gesprek ligt bij de *opvattingen en ambities* van de gespreksdeelnemers als het gaat om het bieden van onderwijs aan leerlingen met een verschillende onderwijsbehoeften.

Het beeld van de stand van zaken (interview en observaties) en de opvattingen en ambities (teamgesprek) vullen elkaar aan.

De profielsamenvatting die hierna volgt geeft een overzicht over alle opbrengsten, samengevat door de rapporteur in een weging ten opzichte van andere scholen van dezelfde schoolsoort. Waar mogelijk is de vergelijking gemaakt met het gemiddelde van de Nederlandse scholen zoals die uit statistisch overzicht en onderzoek bekend is. In aanvulling daarop profileren wij de school op basis van onze ervaring met audits op honderden scholen. Vanuit het streven om de betrouwbaarheid van de profilering zo hoog mogelijk te stellen, is de profilering bovendien getoetst aan onderling afstemming tussen de auditoren die de scholen van Plein013 bezochten.

Na de profielsamenvatting staat in de *bijlage: opbrengsten interview* de belangrijkste informatie zoals die is aangereikt door de geïnterviewden, aangevuld met informatie uit het dataformulier.

Beide onderdelen, de *profielsamenvatting* en de *opbrengsten interview*, volgen de indeling in de vijf domeinen, zodat u de informatie eenvoudig aan elkaar kunt koppelen.

Wij wijzen er op dat de informatieverzameling veelzijdig en uitgebreid is geweest, maar niet alle informatie van alle leerkrachten betrof en bovendien beperkt is door het karakter van een momentopname.

Profielsamenvatting: positie van de school, grenzen en groeimogelijkheden

Korte impressie van de school.

De Molenhoek is een basisschool in het noordwesten van Oisterwijk vlak bij de Kerkhovense molen in de wijk Pannenschuur. De school valt onder de Stichting BOOM (Stichting Bijzonder Onderwijs Oisterwijk/Moergestel), een stichting met zeven basisscholen waaronder een SBO-school.

De kernwaarden van de Molenhoek zijn:

- Eigen verantwoordelijkheid
- Eigenheid
- Plezier
- Samen
- Ontplooiing

Deze kernwaarden worden de komende jaren uitgewerkt op leerling-leerkracht en ouder niveau.

De Molenhoek handelt vanuit een katholieke traditie, waarbij respect voor de ander, het andere en jezelf centraal staan in het dagelijks pedagogisch handelen. Daarbij is elk kind uniek.

Het team van de Molenhoek heeft voor de toekomst verschillende ambities. De medewerkers zijn voortdurend in ontwikkeling. Hierop heeft en behoudt men een goede focus en men implementeert dit in een rustig en haalbaar tempo.

Het aantal leerlingen bedraagt 243 leerlingen (telling 1 oktober 2015). Zij zijn verdeeld over 10 groepen.

Gemiddeld zitten er 24 leerlingen in een groep. Het leerlingenaantal is in de afgelopen jaren steeds gegroeid.

Hierdoor zijn er op het plein twee noodlokalen geplaatst. Daarnaast zijn groep 4 en groep 7 gehuisvest in een andere school, gelegen aan de Lavendel 3. Deze locatie ligt op vijf minuten lopen van de school.

De school heeft een centrale open ruimte met podium en is omringd door de klaslokalen. Opvallend is dat de wanden van de lokalen open kunnen waardoor de leerkracht en leerlingen direct verbonden zijn met de centrale ruimte. De leerlingen hebben de mogelijkheid op de gang en in de middenruimte te werken, aan tafelgroepen en op de computers. Op het plein zijn twee noodlokalen geplaatst voor groep 7 en 8. De school heeft een kleuterspeelzaal die wordt gebruikt door de groepen 1-2 en voor het overblijven. Groep 1/2 heeft een eigen plein met een zandbak. Het plein voor de andere groepen is aan de kleine kant vanwege de noodlokalen. Dit is de reden waarom de pauzetijden aangepast zijn, zodat er maximaal drie groepen tegelijkertijd op het plein spelen. De leerlingen kunnen er spelen op het klim- en klauterrek met glijbaan, met de voetbalgoals, de basket en zitten op banken. De school heeft verder een directie-/administratiekamer, een IB-ruimte, een kamer voor spelbegeleiding en een grote personeelskamer, die ook voor onderwijsdoeleinden gebruikt wordt, met keuken.

Domein 1: Diversiteit van de leerlingenpopulatie

Domein 1. Kijkend naar de bevroegde aspecten van *de leerlingenpopulatie* is de populatie van de school ten opzichte van andere scholen in Nederland

- ☒ meer homogeen
- ☐ vergelijkbaar
- ☐ meer heterogeen

Domein 2: Ruimte voor verschillen

In het volgende schema wordt het onderwijsconcept van De Molenhoek weergegeven in de relatie tussen de mate waarin de lesmethode sturend is en de mate waarin diversiteit van leerlingen opgevangen kan worden.

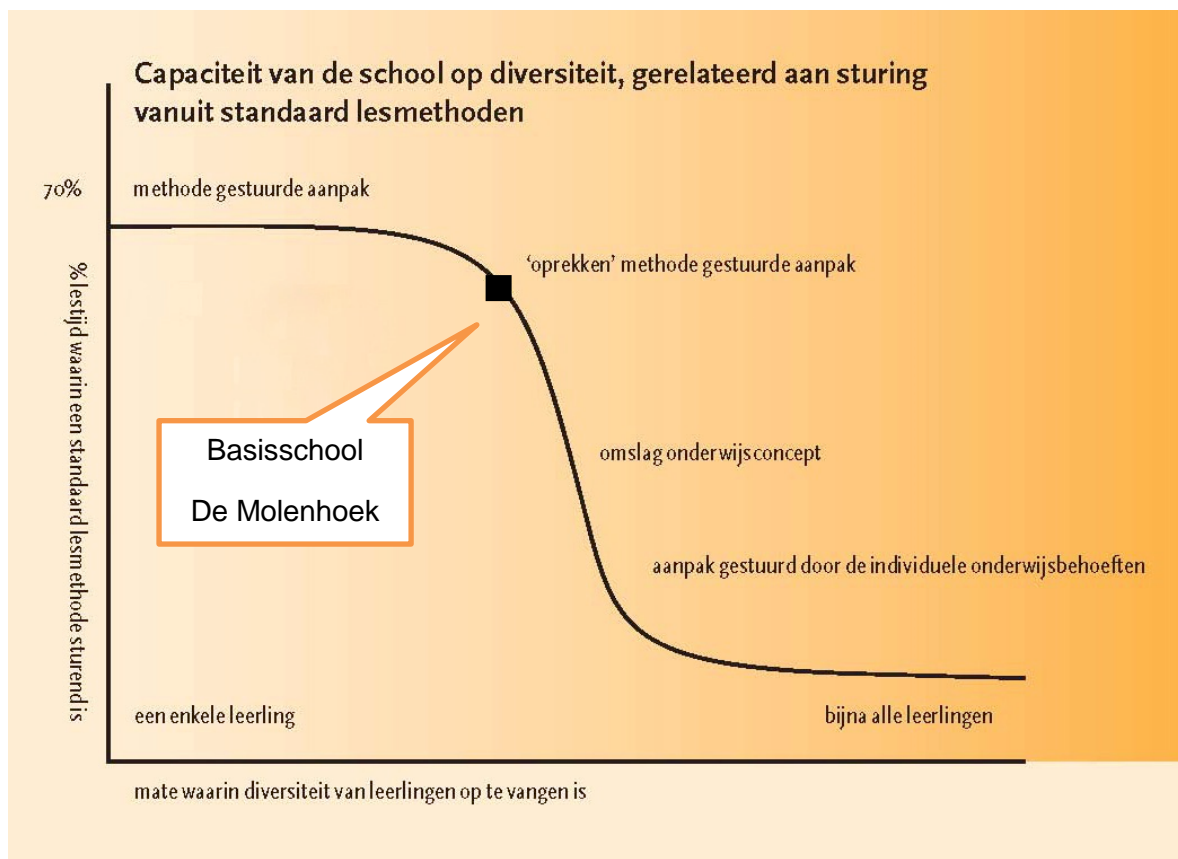
De gebogen lijn geeft van links naar rechts een mogelijk model van de ontwikkeling van een onderwijsconcept, startend bij het leerstofjaarklassensysteem met een strakke hantering van standaardmethoden. Via het oprekken van de methode-gestuurde aanpak toont het model een omslag in de aanpak naar het starten van de lesinhoud bij de individuele onderwijsbehoeften van de leerlingen in de klas.

Let wel: de richting van links naar rechts geeft alleen een wenselijke richting aan wanneer:

- De school meer ruimte wil bieden aan de bestaande diversiteit onder de leerlingen.
- De school meer leerlingen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs wil kunnen bieden.
- De leerlingenpopulatie van de school steeds meer divers wordt.

Scholen bevinden zich ergens op de gebogen lijn.

De Molenhoek bevindt zich op positie ■

Domein 2. De antwoorden op de vragen over de manier van onderwijzen en het *omgaan met verschillen* geven het beeld van een school die

---

- ☐ basisondersteuning biedt aan leerlingen (passend bij een netwerkschool)
- ☒ enige extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ veel extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
  - ☐ mede door een duidelijke aanpak, gedragen door het volledige team (passend bij een brede ondersteuningsschool)

Domein 3: De vijf velden van voorzieningen

Domein 3. De school heeft meer dan de fundamentele *voorzieningen* voor wat betreft

---

- ☐ extra 'handen' in de klas
- ☒ onderwijsmaterialen
- ☒ de ruimtelijke omgeving
- ☒ specialistische expertise
- ☒ contacten met externe relaties

Deze beschikbaarheid van voorzieningen past bij een smalle ondersteuningsschool

Domein 4: Borging

Domein 4. De borging in de organisatie van de extra ondersteuning voor leerlingen gebeurt

---

- ☒ op alle gevraagde aspecten overwegend planmatig (passend bij een smalle ondersteuningsschool, een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- ☐ op de meeste gevraagde aspecten planmatig, op enkele niet (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ op enkele gevraagde aspecten planmatig, op de meeste niet (passend bij een netwerkschool)
- ☐ op geen enkele van de gevraagde aspecten planmatig

Domein 5: Samenwerking binnen het onderwijs

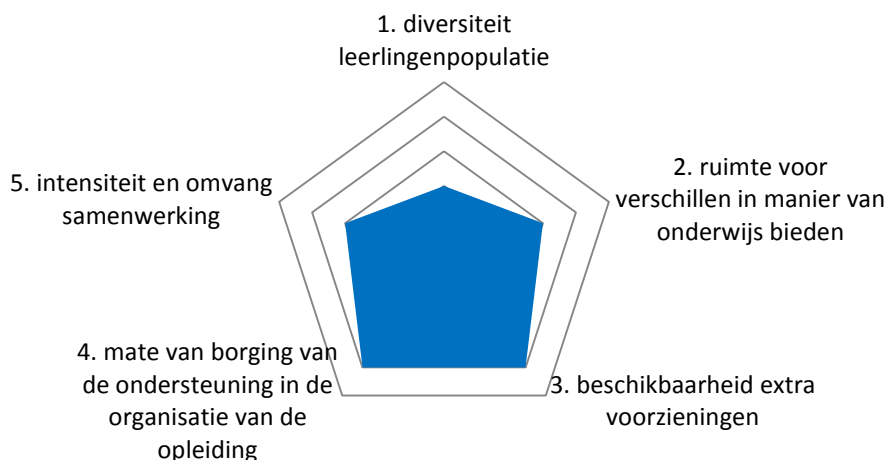
Domein 5. De samenwerking met onderwijspartners binnen en buiten Plein013 is

---

- ☐ intensief, in een stevig netwerk met veel partners (passend bij een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- ☐ intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
- ☒ matig intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ beperkt (passend bij een netwerkschool)

Het ondersteuningsprofiel in één oogopslag

Over het geheel genomen is De Molenhoek te karakteriseren als een **netwerkschool met kenmerken van een kleine ondersteuningsschool**. Het onderwijsconcept en de mate van methodesturing zijn hiervoor met name de belangrijkste indicatoren. Extra handen in de klas ontstaat door inzet van stagiaires. De vraag is of deze voorziening duurzaam is, waardoor het geen garantie biedt dat het kleine ondersteuningsprofiel voor dit veld kan worden gehandhaafd. De aangegeven groeimogelijkheden op het algemene onderwijsconcept van de school en op de vijf velden bieden perspectief op een ontwikkeling naar een kleine ondersteuningsschool of op een versterking van het bestaande profiel.

Er zijn verbanden tussen de vijf onderdelen van het ondersteuningsprofiel. De diversiteit van de leerlingenpopulatie (1) zegt iets over de noodzaak van omgaan met verschillen (2). De effectiviteit van extra voorzieningen (3) hangt samen met het onderwijsconcept (2). Enzovoort.

Elk van de vijf onderdelen van het profiel is weergegeven op een vijfpuntschaal in een van de punten van bovenstaande vijfhoek: van beperkt (dicht bij het centrum van de vijfhoek) tot ruim (aan de buitenrand van de vijfhoek). Deze visualisatie is bedoeld als 'radar' voor opvallende kenmerken van het profiel; er is geen 'wenselijke' vorm.

Dit profiel geeft een beeld van de situatie op basis van documenten, het interview, de waarnemingen tijdens de observaties, en de informatie die bij het teamgesprek naar boven kwam.

Een korte toelichting, per domein, op de plaatsing in de grafiek vullen wij voor domein 2 tot en met 5 aan met een suggestie voor verdere ontwikkeling, voor *het geval dat* verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is. Dit laatste zeggen wij met nadruk, wij hebben geen opvatting over die wenselijkheid.

1. Over de diversiteit van de leerlingenpopulatie.
Hierbij kijken wij naar een combinatie van achtergrondkenmerken van leerlingen, en kenmerken van leren en gedrag.

Toelichting op de profilering:

Op de Molenhoek zitten leerlingen waarvan ouders van Nederlandse afkomst zijn, op twee leerlingen na. Thuis wordt dan ook het Nederlands/dialect gesproken. De meeste ouders hebben een gemiddelde opleiding genoten, sommigen een hogere opleiding. In vergelijking met andere scholen zijn er tussen de leerlingen weinig verschillen in het niveau van leren. Minder dan 20% van de leerlingen hebben speciale ondersteuning nodig voor de informatieverwerking, het gedrag en de sociale omgang. De school heeft leerlingen met veel verschillende leerstijlen zoals beelddenkers en auditief ingestelde leerlingen.

2. Over de ruimte voor verschillen binnen het onderwijsconcept.
Dit gaat over de manier van lesgeven in de groep. Belangrijk zijn onder meer de wijze waarop de les is ingericht, de diversiteit in het lesmateriaal, en de mate van dialoog of interactie tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling.

Toelichting op de profilering:

Het onderwijs op De Molenhoek verloopt volgens het leerstofjaarklassensysteem waarbij structurering, sturing door de leerkracht en methodisch werken domineren ten opzichte van zelf ontdekken en zelfsturing. De methoden zijn leidend. In de groepen 1 en 2 wordt dit meer los gelaten waardoor de leerlingen komen tot zelfontdekkend leren. De leerkrachten hanteren het IGDI-model (Interactief Gedifferentieerd Directe Instructie-model). De opdrachten zijn voornamelijk gestructureerd. Dit geldt in mindere mate voor de opdrachten voor de onderbouwleerlingen. De school heeft een gedifferentieerd aanbod in en buiten de school om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van leerlingen. Voorbeelden zijn de bovenschoolse Plusklas, het Juniorlab, les in de Franse taal.

De school gebruikt bij de beoordeling van de prestaties de resultaten van de Cito-scores. De leerkracht beoordeelt de leerling ten opzichte van eerdere eigen prestaties. In het kader van opbrengstgericht werken maakt de school trendanalyses. Het onderwijs wordt geëvalueerd door het team. Leerlingen worden hier nauwelijks bij betrokken.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Het team van de Molenhoek kijkt kritisch naar het onderwijsconcept en wil een aantal ontwikkelingen doorvoeren die passen bij de visie en kernwaarden van de school. In kleine groepen werken leerkrachten samen aan pedagogische en didactische ontwikkelingen. De zes ontwikkelgebieden zijn: coöperatief leren, KIJK /ZIEN, portfolio, zelfstandigheid, databorden en inrichting. Dit wordt voor iedereen zichtbaar gemaakt op de databorden. De ontwikkeling wordt vastgelegd in een groeidocument. Men wil de verantwoordelijkheid meer bij de leerling leggen. Het team ziet een grote mate van betrokkenheid bij de leerlingen als het gaat om het leerproces. Het team heeft de mogelijkheid zich verder te ontwikkelen op de volgende items:

- Het schoolteam kan zich oriënteren op alternatieve groeperingsvormen, zoals een combinatiegroep 2/3 of 5/7. Voorbeelden hiervan zijn te zien op basisschool de Cocon in Tilburg.
- Wanneer het team zich minder laat leiden door de methodesturing, kan meer recht worden gedaan aan de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen. De ontwikkeling van 'leiden' kan vervolgens overgaan naar 'begeleiden'.
- Om nog meer te voorzien in de ondersteuningsbehoeften van alle leerlingen kan het schoolteam zich verdiepen in differentiëren op verschillende leerstijlen.
- Werken vanuit doelen en leerlijnen, zo nodig eerst voor een beperkt aantal vakken, zorgt er voor dat ondersteuning voor de individuele leerling op maat wordt gerealiseerd, wat de school ook al aan het ontwikkelen is. Het team is hiermee gestart in het schooljaar 2015-2016 voor de CKV-vakken (al dan niet in combinatie met andere vakken).
- Het visualiseren en betekenisvol maken van lesdoelen versterkt de betrokkenheid en motivatie bij leerlingen. In de groepen 4, 7 en 8 wordt de pilot "werken met portfolio's" uitgevoerd. Mede door het portfolio in alle klassen door te voeren, maakt men de leerling eigenaar van zijn of haar leerproces.
- De kindgesprekken kunnen worden gekoppeld aan het portfolio. Op deze wijze zorgt het voor een structurele bijdrage aan de ontwikkeling van de talenten van de individuele leerling. Het 'praat + tekenblad' met de vijf IVO-velden biedt aanknopingspunten voor het kindgesprek.
- De school kan een voorbeeldfunctie zijn voor andere basisscholen binnen Plein013 met betrekking tot teamaanpak op gedrag (het Databord) en deze aanpak met elkaar delen. Er komen overigens al andere scholen bij De Molenhoek kijken hoe zij omgaan met Continu Verbeteren.

3. Over de beschikbaarheid van extra voorzieningen.
Extra voorzieningen zijn: extra 'handen' in de klas (of klassenverkleining), extra onderwijsmaterialen, extra mogelijkheden in de ruimtelijke omgeving, specialistische expertise, en samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

- Op school zijn er specifieke onderwijsmaterialen beschikbaar voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften voor didactische kenmerken (gericht op zelfredzaamheid, leesonderwijs, spellingsonderwijs, rekenonderwijs, auditieve, visuele en sensomotorische informatieverwerking) en pedagogische/psychologische kenmerken (gericht op sociaal-emotionele ontwikkeling, sociale interactie, bevordering van positief gedrag en beloningssysteem).
- Voor de ruimtelijke omgeving heeft de school extra ruimtes voor didactische begeleiding (handenarbeidlokaal/atelier, een keuken, een schooltuin, extra ruimtes voor individuele begeleiding/begeleiding in een klein groepje), extra ruimtes voor bewegingsbehoeften (rolstoeltoegankelijkheid, speel-/gymlokaal), verzorging en rust.
- Specialistische expertise op hbo/vwo-niveau is aanwezig voor motorische beperkingen, ASS, AD(H)D, angst- en hechtingsstoornissen, overige psychiatrische aandoeningen, gedragsproblemen, dyscalculie en dyslexie. Buiten de school is expertise snel toegankelijk.
- De school werkt regelmatig tot vaak samen met de SMW, GGD, GGZ, de Brede School en de gemeentelijke ketenzorg.

4. Borging van de ondersteuning in de organisatie van de school.

Van stevige borging is sprake wanneer er beleid, leerlingvolgsystemen, procedures en afspraken zijn, die voor alle betrokkenen helder zijn en door alle teamleden worden toegepast. Een heldere, consistent toegepaste taakverdeling is onderdeel van de borging.

Toelichting op de profilering:

De school hanteert de één-zorgroute, een planmatige manier van werken om alle leerlingen te ondersteunen in de onderwijsbehoeften. De omschrijving van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen zijn terug te vinden in het groepsoverzicht. Vandaaruit worden groepsplannen opgesteld voor de vier basisvakken en voor gedrag. De plannen worden door de leerkracht geschreven, die tevens verantwoordelijk is voor de ondersteuning van de groep en de gesprekken met ouders voert. Leerlingen met een OPP worden twee keer per jaar besproken met ouders, leerkracht, IB-er en eventueel een externe deskundige. De school gebruikt de volgsystemen Cito, Kijk en ZIEN. Er is een warme overdracht naar de volgende leerkracht.

De intern begeleider is belast met een diversiteit aan taken, zoals het structureren en bewaken van het zorgsysteem, begeleiden van leerkrachten in planning en uitvoering (maandelijks een begeleidingsgesprek IB-leerkracht), begeleiden van leerlingen en het onderhouden van externe contacten. De IB-er en de directeur bewaken samen het proces.

5. Over de intensiteit en omvang van de samenwerking.

Gekeken wordt naar de mate waarin de begeleiding van de leerling binnen het onderwijs wordt afgestemd met die van de verschillende partners buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

De Molenhoek deelt het voedingsgebied in de wijk Pannenschuur met nog twee andere basisscholen. Vanuit de Brede School vindt samenwerking plaats tussen de scholen van Oisterwijk/Moergestel. Er zijn overlegbijeenkomsten voor directeurs, zowel binnen het eigen schoolbestuur als binnen Plein013. Dit geldt ook voor de IB-netwerkbijeenkomsten waarbij het gaat om kennisdeling. Vanuit Plein013 zijn er diverse arrangementen en werkt een consulent met specifieke expertise voor een bepaald aantal uren in de school.

Er is een schriftelijke overdracht vanuit de peuterspeelzaal of een warme overdracht in specifieke gevallen. Een warme overdracht vindt altijd plaats bij leerlingen die de overstap naar het voortgezet onderwijs maken. De Molenhoek overlegt regelmatig met de SBO-school. Contacten met de SO-school zijn minimaal.

Samenvatting opvattingen en ambities van het team gericht op het omgaan met leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hebben:

Tijdens het teamgesprek spraken de teamleden voornamelijk vanuit het perspectief van de leerling en minder vanuit beleidsmatig of financieel oogpunt. Het team vindt een veilig pedagogisch klimaat van groot belang en zij schenken hier veel aandacht aan. Het team is zich bewust van de gevolgen om uit te gaan van de methodesturing en durft dit meer los te laten. Men ervaart dat men extra alert moet zijn om recht te doen aan de leerling in de middengroep, omdat men alle leerlingen passend onderwijs wil bieden. Kleine klassen en extra deskundige handen dragen hieraan bij. Het team is ambitieus. Men wil zoveel mogelijk arrangementen aanbieden op de eigen school. De teamleden worden steeds deskundiger waardoor de leerkrachten in de klas beter kunnen inspelen op de diverse onderwijsbehoeften. Het team is het oneens met de stelling dat de leerprestaties vergroten in homogene groepen. De vergelijking wordt gemaakt met de combinatiegroep 1/2 en men ziet hier de voordelen van. Er wordt nagedacht over mogelijk andere groeperingsvormen op termijn bijvoorbeeld units. De medewerkers van De Molenhoek werken hard, zij zijn een goed team en trots op wat zij al hebben bereikt.

Bijlage: Opbrengsten interview

Domein 1: de diversiteit van de leerlingenpopulatie:

De leerlingen op de school verschillen in hun achtergrond v.w.b.:

- *opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische achtergrond:*

☒	weinig, het opleidingsniveau en de sociaaleconomische achtergrond is over het algemeen
	☐ laag
	☒ gemiddeld
	☐ hoog
☐	matig
☐	sterk

Toelichting

De ouders van de leerlingen op De Molenhoek verschillen onderling weinig in opleidingsniveau. De meesten hebben een gemiddelde opleiding en sommigen een HBO of universitaire opleiding.

Het leerlingengewicht van de school is als volgt: 23 leerlingen met een gewicht van 0,3 en één leerling met een gewicht van 1,2.

- *thuis taal:*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

Toelichting

Slechts twee leerlingen zijn van allochtone afkomstig (Tsjetsjenië). De ouders beheersen het Nederlands nauwelijks. De aanwezigen schatten in dat er thuis geen Nederlands wordt gesproken, wel hun moedertaal en Engels.

- *culturele achtergrond*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

Toelichting

De culturele achtergrond verschilt hoegenaamd niet van elkaar.

De leerlingen op de school verschillen v.w.b.:

- *niveau van leren*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

Toelichting

In vergelijking met andere scholen zijn er tussen de leerlingen weinig verschillen in het niveau van leren. De leerkrachten werken met het IGDI-model (Interactieve gedifferentieerde Directe Instructie-model). De leerlingen worden hierbij ingedeeld in drie niveaus. De school kent een grote middengroep en een kleine groep leerlingen die onder of boven het gemiddelde niveau functioneert. De middengroep kent echter ook weer onderlinge niveauverschillen. Voor vier leerlingen heeft de school een ontwikkelingsperspectief geschreven. De leerkrachten hebben voldoende leerkrachtvaardigheden om deze leerlingen te begeleiden in hun onderwijsbehoeften.

- *leerstijlen*

☐	weinig
☐	matig
☒	sterk

Toelichting

Mede door de schoolontwikkelingen die de medewerkers doormaken, zijn leerkrachten beter in staat om de leerstijlen van de leerlingen op te merken. Het team houdt zich hier dan ook bewust mee bezig. Vooral bij de kleuters zijn leerstijlen goed te zien, vanaf groep drie is dat minder zichtbaar. De school heeft leerlingen met verschillende leerstijlen zoals beelddenkers en auditief ingestelde leerlingen.

Hoeveel leerlingen hebben

- *speciale behoeften in het verwerken van informatie*

☒	weinig (minder dan 20 %)
☐	een matig aantal (20 tot 40 %)
☐	veel (meer dan 40%)

Toelichting

In elke klas zitten één à twee leerlingen met informatieverwerkingsproblemen.

- *speciale behoeften in het gedrag, in de omgang (begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit, begrip van de sociale omgang)*

☒	weinig (minder dan 20 %)
☐	een matig aantal (20 tot 40 %)
☐	veel (meer dan 40 %)

Toelichting

Het team werkt vooral preventief door middel van school- en groepsafspraken. Aan het begin van het schooljaar bespreken leerkrachten en leerlingen met elkaar hoe zij een fijn schooljaar kunnen hebben en hoe dat er dat uitziet. De groepsafspraken worden samen geformuleerd. Al eerder zijn uit de groepsafspraken de algemene schoolafspraken ontstaan. Verwachtingen worden uitgesproken en leerlingen worden hier actief bij betrokken. Afspraken hangen zichtbaar in de klas (hulp vragen, gebruik van de liniaalstem, etc.). In de school heerst een positief pedagogisch klimaat: beloningssystemen worden gehanteerd voor individuele en groepsbeloningen en leerlingen complimenteren elkaar. Met ondersteuning van een interne gedragsspecialist is schoolbreed het 'Databord' geïntroduceerd en geïmplementeerd. De schoolafspraken zijn zichtbaar in de centrale ruimte en zijn gevisualiseerd in het lokaal. Middels visualisatie kunnen alle groepen van elkaar zien met welke afspraak de groep aan de slag is. Binnen de groep stellen leerlingen groepsafspraken op, die a.h.w. vanzelf afgeleid zijn van de schoolafspraken. De leerkracht geeft aan de groep individuele en groepsbeloningen, waardoor een positief pedagogisch klimaat wordt bewerkstelligd. Deze aanpak op gedrag behoort tot de routines van alle leerkrachten.

Het groepsplan 'gedrag' is een pilot. Hierin beschrijft men de te nemen interventies. De toon naar de leerlingen is vriendelijk, duidelijk en oplossingsgericht. De consulente beaamt dit. De aanwezige ouder geeft het voorbeeld van haar zoon die overbeweeglijk is. Ouders en school hebben hier samen een oplossing voor gevonden. Zo is een eigen prikkelarme werkplek gecreëerd en de leerling mag zo nu en dan lopen. Gedurende het schoolbezoek is de positieve en vriendelijke toon opgemerkt in de gehele school. Leerlingen tonen vriendelijkheid naar andere leerlingen en leerkrachten. In een klassenobservatie legt de leerkracht het doel van het houden van spreekbeurten uit. Het ging voornamelijk over pedagogische aspecten, bijvoorbeeld voor de groep durven te spreken en minder over het inhoudelijke deel.

De afgelopen vier jaren was het aantal zittenblijvers en verwijzingen naar het S(B)O als volgt:

<i>schooljaar</i>	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
aantal zittenblijvers ³	2	1	5	1
verlengde kleuterperiode	11	6	5	12
verwijzingen sbo ⁴	0	1	0	2
verwijzingen so ⁵ cat 1	0	0	0	0
verwijzingen so cat 2	0	0	0	0
verwijzingen so cat 3	0	0	0	0

Voor een aantal leerlingen is vanuit de arrangementen van Plein013 de volgende ondersteuning geboden:

³ Inclusief de zittenblijvers in de kleutergroepen.

⁴ sbo= speciaal basisonderwijs

⁵ so=speciaal onderwijs

arrangementen Plein013	<i>schooljaar 2014-2015</i>	<i>schooljaar 2015-2016</i>
leerlingen voor wie Taalhulp ingeschakeld	0	0
leerlingen gebruik makend van Taalklas	0	0
leerlingen naar Taalschool verwezen	0	0
leerlingen naar Topklas verwezen	Plusklas: 7 Juniorlaboratorium: 4 Franse les: 8	Plusklas: 4 Juniorlaboratorium:3 Franse les 10
leerlingen voor wie Steunpunt Hoogbegaafde II ingeschakeld	0	0
leerlingen gebruik makend van Intermezzo	0	0
leerlingen verwezen naar Talentklas	0	0

Domein 2: de ruimte die de manier van lesgeven biedt voor speciale ondersteuningsbehoeften,

Tijdens het interview is gevraagd de manier van lesgeven te plaatsen op een aantal dimensies.

Karakteriseer het onderwijs op de school op de onderstaande dimensies. Een '1' betekent sterk in de richting van de eerste pool en een '4' sterk in de richting van het tweede uiterste.

	1	2	3	4	
overdragen van kennis	☐	☒	☒	☐	zelf ontdekken
kennis verwerven	☐	☒	☐	☐	werken met kennis
klassikaal leren	☐	☒	☐	☐	individueel en groepjes-leren
sturing van het leren door de leerkracht	☐	☒	☐	☐	leerlingen sturen eigen leren
alle leerlingen op basisniveau brengen	☐	☐	☒	☐	het maximale uit elke leerling halen
leerstof bepaalt leerweg	☐	☒	☐	☐	beginsituatie leerling bepaalt leerweg
nadruk op gestructureerde opdrachten	☒	☒	☐	☐	nadruk op vrije opdrachten
gelijke normering prestaties	☐	☐	☒	☐	beoordeling t.o.v. eerdere eigen prestaties
beoordeling door leerkracht	☒	☐	☐	☐	zelfbeoordeling door leerling
evaluatie onderwijs door leerkracht	☐	☒	☐	☐	evaluatie samen met leerlingen

Toelichting

Het onderwijs op De Molenhoek verloopt volgens het leerstofjaarklassensysteem waarbij structurering, sturing door de leerkracht en methodisch werken domineren ten opzichte van zelf ontdekken en zelfsturing. De methoden zijn leidend. In groepen 1 en 2 wordt dit in bepaalde situaties los gelaten waardoor de leerlingen meer komen tot zelfontdekkend leren. De overige leerkrachten durven de leerstof ook steeds meer los te laten. Zo wordt de methode 'Leefstijl' vaak als bron geraadpleegd. Bij de creatieve vakken is een start gemaakt met groepsdoorbrekend werken. Leerlingen bepalen zelf mee wat zij willen leren.

De leerkrachten hanteren het IGDI-model. Er zijn drie niveaugroepen. Binnen deze groepen realiseert de leerkracht de ondersteuning voor de individuele leerling. Het maximale wordt uit de leerling gehaald door een gedifferentieerd lesaanbod op de eigen school en op andere locaties en mede door ondersteuning van de intern begeleider en de consultant. Leerlingen van groep 4, 7 en 8 werken met een portfolio waarin de talentontwikkeling is weergegeven. In het gesprek met twee bovenbouwleerlingen vertelden zij het portfolio als een meerwaarde te beschouwen. Zelfverzekerd en met trots showden zij hun behaalde vaardigheden. Vooral het krijgen van complimenten geeft hen een goed gevoel en versterkt de motivatie. Men wil in de kleutergroep de basis leggen voor een portfolio.

De opdrachten zijn voornamelijk gestructureerd. Dit geldt in mindere mate voor de opdrachten voor de onderbouw. Samenwerken door middel van coöperatieve werkvormen wordt al vaak ingezet.

De school gebruikt bij de beoordeling van de prestaties de resultaten van methodegebonden toetsen en Cito-scores. De leerkracht beoordeelt de leerling ten opzichte van eerdere eigen prestaties en kijkt naar de vaardigheidsgroei. In het kader van opbrengstgericht werken maakt de school trendanalyses. Deze maakt het team bewust hoe men het doet en het levert informatie op om de deskundigheid van leerkrachten te vergroten.

Alle leerlingen werken met het Databord en reflecteren als groep op het pedagogisch klassen- en schoolklimaat waarbij zij zichzelf beoordelen.

Het onderwijs wordt geëvalueerd door het team. Leerlingen en ouders worden hier nauwelijks bij betrokken. De school gebruikt de informatie van leerlingen en ouders uit het kwaliteitsonderzoek om het onderwijs te verbeteren. De school heeft een actieve leerlingenraad.

Hoe wordt binnen de school met speciale onderwijsbehoeften omgegaan?

Reactie op speciale onderwijsbehoeften

- ☒ vooral met individuele aandacht, buiten de groep
- ☒ vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep
- ☒ vooral met groepsaandacht in homogene subgroepen
- ☒ vooral met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak

Toelichting

Leerkrachten werken met groepsplannen en hanteren in de klas het IGD-model. Na een korte instructie wordt de instructietafel gebruikt voor verlengde instructie. De ondersteuning wordt zoveel mogelijk in de groep gegeven. Individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak gebeurt vooral in de kleuterklassen. Het werken met een taakbrief biedt de leerkracht de mogelijkheid leerlingen zelfstandig te laten werken of extra instructie te geven. Leerlingen met dyslexie krijgen ondersteuning zowel in als buiten de klas. Eén ochtend in de week geeft een leerkracht les aan een groep leerlingen die op een bovengemiddeld niveau werken. Opdrachten worden geëvalueerd en er is instructie over de verrijkingsstof, zodat de leerlingen in de groep zelfstandig aan het werk kunnen. De remedial teacher begeleidt leerlingen met diverse problematiek buiten de groep.

Differentieert de onderwijsaanpak van de school voor verschillen op leerstijlen van leerlingen (reproductiegericht, ervaringsgericht, betekenisgericht, oplossingsgericht)?

- ☐ ja, dat is geïntegreerd in de onderwijsaanpak van de school
- ☒ incidenteel, als een leerling opvalt op leerstijl – of incidenteel, door enkele leerkrachten
- ☐ nee, niet of nauwelijks

Toelichting

De leerkracht differentieert op leerstijlen als het wordt gesignaleerd, bijvoorbeeld bij beelddenkers.

Hoe zijn groepen/klassen ingedeeld (welke leerjaren worden gemengd, wat is de omvang van de groepen en de bezetting met leerkrachten)?

Op de teldatum 1 oktober 2015 heeft de Molenhoek 243 leerlingen die zijn verdeeld over 10 groepen. Er zijn drie combinatiegroepen 1/2. Vanaf groep 3 zijn er jaargroepen, waarvan twee groepen 5. De kleinste groep telt 21 leerlingen en de grootste 31 leerlingen. Gemiddeld zitten er 24 leerlingen in een klas. De groepen worden bemand door totaal 16 leerkrachten. De leerlingen krijgen ondersteuning van de remedial teacher, een vrijwilliger (Franse les), specialisten op het gebied van hoogbegaafdheid, dyslexie, dyscalculie en motoriek (consulent) en stagiaires.

Karakterisering van het onderwijs op de school.

Hoe groot is naar uw inschatting:

het percentage leerkrachten dat in de kerndoelen en leerlijnen (minimaal van het eigen leerjaar) beheerst (parate kennis): 85%

het percentage leerkrachten dat in staat is didactisch maatwerk te leveren voor leerlingen: 75%

het percentage leerkrachten dat in staat is pedagogisch maatwerk te leveren voor leerlingen: 95%

het percentage leerkrachten dat initiatief neemt tot dialoog met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoefte van de leerling: 25%

Toelichting

De leerkrachten zijn meer op de hoogte van de kerndoelen en leerlijnen dan voorheen. Men is goed in staat didactisch maatwerk te leveren. Voor leerlingen die doeners zijn en baat hebben bij praktisch en realistisch leren, gebeurt dit nog onvoldoende. Het team heeft een sterk pedagogisch veilig klimaat in de school. Leerkrachten bieden voorspelbaarheid en met behulp van het Databord leren leerlingen te reflecteren op eigen gedrag. Leerlingen met externaliserend gedrag die gevaar op kunnen leveren voor de andere leerlingen in de groep, vormen voor leerkrachten een grens.

Leerkrachten voeren gesprekken met de leerlingen, echter nog te weinig met de intentie om het onderwijsaanbod samen met de leerling af te stemmen op zijn of haar ondersteuningsbehoeften. Dit staat nog in de kinderschoenen.

de mate waarin de begeleiding een individuele aanpak is dan wel een teamaanpak

- ☐ vooral individuele aanpak van leerkrachten
- ☐ aanpak gedeeld door enkele leerkrachten
- ☒ teamaanpak

Toelichting

Alle collega's van de Molenhoek werken samen met en leren van elkaar. Zij zijn gericht op een teamaanpak voor alle leerlingen en voor alle doorgaande leerlijnen. Op pedagogisch en didactisch gebied vindt steeds kennisdeling plaats en ontwikkelt het team zich voortdurend.

de mate waarin (ouders en) leerling betrokken worden bij de manier van lesgeven

☐	niet of nauwelijks
☐	soms
☒	vaak

Toelichting

Ouders worden veelvuldig betrokken. Leerkrachten ervaren de input van de ouders als belangrijk en men streeft er naar elkaar als gelijkwaardige partners te zien, ieder met hun eigen expertise.

Teamexpertise

*Op welke onderwerpen is er sprake van teamexpertise (expertise die gedeeld wordt door **alle** leden van het team, en die door **alle** leden van het team in samenwerking in praktijk gebracht wordt)? Voorbeelden zijn teamexpertise op bepaalde didactische of gedragsmatige aanpakken, of teamexpertise in het betrekken van ouders en leerlingen bij de bepaling van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.*

Het team van De Molenhoek heeft de volgende teamexpertise ontwikkeld:

- kennis over opvattingen en aanpak in de onderwijszorg (directe instructiemodel, handelingsgericht werken, werken met leerlijnen, Continu Verbeteren, onderwijsconcepten gebaseerd op onderwijsbehoeften van leerlingen zoals coöperatief leren)
  - kennis over aanpak op hoogbegaafdheid en dyslexie
  - kennis over onderwijszorgvoorzieningen rond de school en in de regio
  - een teamaanpak op gedrag (afspraken op papier en werkend in de praktijk)
  - er heerst een goed pedagogisch klimaat door de hele school heen door de pedagogische kwaliteiten van de leerkrachten.
  - competenties om ouders als partner te betrekken bij de onderwijszorg voor hun kind
- De school geeft aan dat 'Continu Verbeteren' van positieve invloed is op het leer- en leefklimaat.

Domein 3: de beschikbaarheid van extra voorzieningen

op de leslocatie:

- Extra begeleiding
  - **in** de klassen/groepen: *welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?*

De school heeft per klas gemiddeld 24 leerlingen. In totaal is er **in** de klas **buiten** de handen van de aanwezige groepsleerkracht ongeveer 81 uur extra begeleiding per week beschikbaar. Het aantal uren extra begeleiding wordt voornamelijk bepaald door de stagiaires die op school aanwezig zijn.

Extra structurele handen **in** de klas **buiten** de handen van de aanwezige groepsleerkracht bedraagt ongeveer vier uur, uitgevoerd door een leerkracht, een ambulant begeleider en remedial teacher.

- **buiten** de klassen/groepen: *welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?*

Buiten de groep zet de school voor alle groepen ongeveer 11 uur per week in. Deze uren worden ingevuld door de remedial teacher, leerkracht, consulent en de stagiaires.

Onderstaand het aantal 'extra handen' beschikbaar **in** de groep **buiten** de handen van de aanwezige groepsleerkracht.

Te gebruiken afkortingen voor functionarissen:

(Lkr. = leerkracht, Vlkkr. = vakleerkracht, OA = onderwijsassistent, RT = remedial teacher, AB = ambulant begeleider, OU = ouder/verzorger, LIO = leerkracht in opleiding, ST = stagiaire)

Groep	Functionaris(sen)	Aantal uren per week	Aantal betrokken lln.
1/2A	ST	4 dagdelen	21
1/2B	ST	2 dagdelen	22
1/2C	ST	2 dagdelen	23
3	Vlkr ST	1 u. 5 dagdelen	30
4	Lkr ST	1/2 u. 2 dagdelen	27
5A	Vlkr Lkr ST	1 u. 1 1/2 u. 2 dagdelen	21
5B	RT Lkr ST	1/2 u. 1/2 u. 4 dagdelen	21
6	AB Lkr ST	1/2 u. 1/2 u. 4 dagdelen	23
7	Vlkr Lkr	1 u. 1 u.	30
8	Lkr Vlkr ST	1 1/2 u. 1 u. 4 dagdelen	25

Toelichting

Vanuit de schoolformatie is in 2015-2016 het volgende beschikbaar:

- 1 ochtend (begaafde leerling - Pepijn)
- 1 middag (dyslexie - Tamara)
- 1 dag (RT - Helen)

Er wordt zowel in als buiten de groep ondersteuning geboden.

De Molenhoek profileert zich vanaf schooljaar 2016-2017 als een opleidingsschool, waardoor stagiaires structureel op school aanwezig zijn en daarmee wordt ruimte gecreëerd voor extra handen in de klas.

Ook de consultant biedt ondersteuning in de groep: Plusgroepje kleuters en motorische ondersteuning bij leerlingen met een arrangement.

- *Speciale onderwijs/werkmaterialen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften beschikbaar binnen de school:*

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale didactische kenmerken

Aangepaste leerlijnen:

- ☒ alternatieve methodes, nl. Maatwerk, Spelling/Werkwoordspelling in de lift, Zelfstandig Spellén, Schrijven op maat, Remediërend programma voor begrijpend lezen, Begrijpend lezen Speciaal
- ☒ gericht op zelfredzaamheid, nl. Leefstijl
- ☒ die (veel/snel) lezen vermijden, nl. Toch nog Leren Lezen, Leeslijn, Speciale Leesbegeleiding, Techniekenmap lezen, DMT-map, Cluster, Flits, Connect/Ralflezen, Kurzweil, geschikte leesboeken (makkelijk lezen), leeslinialen
- ☒ gericht op auditieve informatieverwerking, nl. Auditieve training/ Fonemisch bewustzijn, Spreekbeeld
- ☒ gericht op visuele informatieverwerking, nl. Kinderen met ruimtelijk-visuele problemen
- ☒ gericht op sensomotorische informatieverwerking, nl. ZAP
- ☒ uitgaand van sterk eigen probleemoplossend vermogen, nl. Levelwerk, Acadin, Sterrenwerk, Kien, Contractwerk, Juniorlaboratorium, Plusklas, Franse les, plusgoep kleuters

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale pedagogisch/psychologische kenmerken

Onderwijsmaterialen ondersteunend bij:

- ☒ methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling, nl. Leefstijl i.s.m. materialen uit het gedragskastje
- ☒ begrenzing van het gedrag, nl. Kids' Skills, Stop-Denk-Doe spel, Kikkerbecool, decoolekikker, Stippestappen, Asospel, Spelend leren bal
- ☒ uitdaging tot alertheid en activiteit, nl. time timer, zandloper, dagritmekaart, stappenkaart, verbale zelfinstructie (Meichenbaum), meditatie voor kinderen
- ☒ het ervaren van successen en het ontvangen van beloningen, nl. databord, Kids' Skills, elementen van PBS, Ik ben steengoed, Complimententeller
- ☒ begrip voor sociale interactie (met de volwassenen en de leeftijdsgenoten in de eigen omgeving), nl.
  - sociale vaardigheidstraining Tim en Flapoor, Handleiding voor jezelf, Babbelspel, Doos vol gevoelens, Welles nietes, Praatprikkel, Dat zou ik nooit doen,
- ☒ anders, nl. Continu Verbeteren in het klaslokaal, Groepsplan gedrag, De gouden weken, Klassekids, Kinderen en hun sociale vaardigheden, Impossible

Aanpassingsvermogen aan kindspecifieke fysieke belemmeringen (in aanvulling op de didactische materialen)

Aanwezige materialen (zoals zitballen, 'sissel'-kussens voor hyperactieve kinderen, fysiotherapeutische materialen voor revaliderende kinderen, basis verpleegmaterialen voor langdurig zieke kinderen, MRT-materialen⁶ aangepast schrijfmateriaal, aangepast meubilair): Speciale kussens voor hyperactieve kinderen, tafel met buikuitsparing + bijbehorende stoel, geluiddempende koptelefoons, tangles, stressballetje, verzwaard (pitten)kussen, chewigem, veerschaartjes, speciale prikpen, speciale stiften, verzwaard potlood, voelmaterialen, afgeschermd werkplek.

Kinderen met lichte motorische problemen kunnen deelnemen aan Sport+ (MRT).

- *Ruimtelijke voorzieningen, in en rond de school*

aparte extra ruimtes voor didactische begeleiding

- ☒ handenarbeidlokaal/atelier/technieklokaal
- ☒ extra ruimtes voor individuele begeleiding/begeleiding in een klein groepje
- ☒ keuken (voor leerlingen)
- ☒ schooltuin

aparte extra ruimtes voor bewegingsbehoeften

- ☒ rolstoeltoegankelijkheid
- ☒ time-out ruimte⁷
- ☒ speel-/gymlokaal

aparte extra ruimtes voor verzorging / rust

- ☒ verzorgingsruimte⁸
- ☒ rustruimte⁹

buitenruimten

- ☒ schooltuin

Toelichting

Het leerlingenaantal is in de afgelopen jaren steeds gegroeid. Hierdoor zijn er op het plein twee noodlokalen geplaatst. Daarnaast zijn groep 4 en groep 7 gehuisvest in een andere school, gelegen aan de Lavendelweg 3. Deze locatie ligt op vijf minuten lopen van de school. De centrale open ruimte met podium is omringd door de klaslokalen. Opvallend is dat de wanden van de lokalen open kunnen en daardoor direct verbonden zijn met de centrale ruimte. De leerlingen hebben de mogelijkheid om op de gang en in de middenruimte te werken aan tafelgroepen en op de computers. De school heeft een kleuterspeelzaal die wordt gebruikt door de groepen 1-2 en voor het overblijven. Groep 1/2 heeft een eigen plein met een zandbak. Het plein voor de andere groepen is aan de kleine kant vanwege de noodlokalen. Dit is de reden waarom de pauzetijden aangepast zijn, zodat er maximaal drie groepen tegelijkertijd op het plein spelen. De leerlingen kunnen er spelen op het klim- en klauterrek met glijbaan, met de voetbalgoals, de basket en zitten op banken. De school heeft verder een directie-/administratiekamer, een IB-ruimte, een kamer voor spelbegeleiding en een grote personeelskamer, die ook voor onderwijsdoeleinden gebruikt wordt, met keuken.

⁶ MRT=motorische remedial teaching

⁷ Het kan zijn dat de ruimte nog niet als zodanig is ingericht, maar wel eenvoudig om te vormen.

⁸ Idem

⁹ Idem

- Specialistische expertise op hbo/wo-niveau

<i>binnen de school zelf beschikbaar</i>	<i>buiten de school snel toegankelijk</i>	
	Ja	visuele beperkingen
	Ja	auditieve beperkingen
	Ja	spraak/taal belemmeringen
	Ja	cognitieve beperkingen
Ja	Ja	motorische beperkingen
	Ja	beperkingen door langdurige ziekte
Ja	Ja	Autisme Spectrum Stoornissen (ASS)
Ja	Ja	ADHD
Ja	Ja	angst- en hechtingsstoornissen
Ja	Ja	overige psychiatrische aandoeningen
Ja	Ja	gedragsproblemen
Ja	Ja	dyscalculie
Ja	Ja	dyslexie
	Ja	onderwijsachterstanden andere culturen

Toelichting

- De school heeft beperkte ervaring met onderwijsachterstanden andere culturen.
- De school heeft ervaring met betrekking tot auditieve beperkingen, spraakmoeilijkheden en taalstoornissen, motorische beperkingen, ASS, AD(H)D, dyslexie en dyscalculie. Daardoor kan de het team in een aantal gevallen de begeleiding zelfstandig vorm geven.
- De intern begeleider is opgeleid als behandelaar dyslexie en dyscalculie.
- Twee teamleden zijn opgeleid tot Master SEN en vier teamleden zijn Kindercoach.
- Twee teamleden zijn opgeleid tot coördinator Hoogbegaafdheid.
- Eén teamlid is gespecialiseerd in het 'Oplossingsgericht werken'.

- Samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

	<i>nooit</i>	<i>soms</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>
SMW				☒
Bureau Jeugdzorg		☒		
GGD				☒
GGZ			☒	
MEE		☒		
Revalidatiekliniek		☒		
(Kinder)ziekenhuis		☒		
KDC	☒			
MKD	☒			
Justitiële inrichting	☒			
Gemeente: brede school				☒
Gemeente: VVE		☒		
Gemeente: schakelklassen	☒			
Gemeente: ketenzorg				☒
Logopedie			☒	
Fysiotherapie		☒		
Speltherapie			☒	

Domein 4: de borging van de extra ondersteuning in de organisatie van de school

- *het 'eigenaarschap' van de extra ondersteuning: wie is verantwoordelijk voor een goed verloop van het onderwijsleerproces van de leerling met speciale ondersteuningsbehoeften?*

De groepsleerkracht is verantwoordelijk voor de groep. Hij/zij maakt het groepsoverzicht en de groepsplannen (drie niveaus) voor de vakken technisch lezen, rekenen, begrijpend lezen, spelling en voor gedrag. Voor de leerlingen met speciale onderwijsbehoefte geeft de leerkracht de begeleiding in het groepsplan aan. De intern begeleider ondersteunt wanneer leerlingen een eigen leerlijn hebben. Zij zet de lijnen uit en maakt een planning. Drie maal per schooljaar voert de leerkracht gesprekken met ouders, waarvan één bijeenkomst facultatief is.

- *de plaats van de extra ondersteuning binnen het beleid van de school*

Het maximale wordt uit de leerling gehaald door een gedifferentieerd lesaanbod op de eigen school en op andere locaties en mede door ondersteuning van de intern begeleider en de consulent. Voorbeelden hiervan zijn de bovenschoolse Plusklas vanuit de stichting BOOM, natuur- en scheikunde in het Juniorlab voor leerlingen van scholen van Oisterwijk/Moergestel in samenwerking met het voortgezet onderwijs, Levelwerk, Kien, het aanbieden van de Franse taal door een vrijwillige docent Frans, extra ondersteuning en lesaanbod voor leerlingen die onder of boven het gemiddelde functioneren en door de ondersteuning en inzet van de consulent.

- *volgsystemen voor de didactische voortgang, en voor de sociaal-emotionele voortgang*

De school gebruikt bij de beoordeling van de prestaties de resultaten van de Cito-scores. De leerkracht beoordeelt de leerling ten opzichte van eerdere eigen prestaties en kijkt naar de vaardigheidsgroei. In het kader van opbrengstgericht werken maakt de school trendanalyses. Deze maakt het team bewust hoe men het doet en het levert informatie op om de deskundigheid van leerkrachten te vergroten.

Voor het sociaal-emotioneel gebied gebruikt de school 'Kijk' voor de onderbouw en vanaf groep 3 'ZIEN' van Parnassys.

Rapportage van de onderbouwleerlingen gebeurt aan de hand van de ontwikkelingslijnen van het volgmodel 'Kijk' en op het rapport komt daar een toelichting bij. Bij de jongste kleuters vindt na zes weken een eerste intake plaats. Afhankelijk van het moment van instromen vindt een volgende rapportage in januari of juni plaats.

Vanaf groep drie hanteert men op het rapport een vijfpuntsschaal plus een toelichting van de leerkracht. Drie rapporten van één schooljaar staan naast elkaar. Hierdoor kunnen ouders de ontwikkeling van hun kind in één oogopslag zien. Het rapport bevat vorderingen op didactisch en pedagogisch gebied. De borging wordt binnenkort vastgelegd in ParnasSys en staat nu nog op de server van de school. Dit schooljaar wil men het ouderportaal voor ouders gebruiken.

- *planmatige aanpak van de extra ondersteuning: signalering, besprekingen, evaluaties, overdrachten e.d. (bijvoorbeeld a.d.h.v. de één-zorgroute)*

De school hanteert de één-zorgroute, een planmatige manier van werken om alle leerlingen te ondersteunen in de onderwijsbehoeften. In juni worden het groepsoverzicht en de groepsplannen geëvalueerd en stelt de nieuwe leerkracht het volgende groepsoverzicht en groepsplan op. In het groepsoverzicht staan de stimulerende en belemmerende factoren van elk kind vermeld. Tevens staan hierin de onderwijsbehoeften aangegeven op de vier basisvakken en de sociaal-emotionele ontwikkeling van elke leerling. In de groepsplannen staan de niveaus en onderwijsbehoeften vermeld. De leerkrachten hebben samen met de intern begeleider een warme groepsoverdracht. De intern begeleider, die tevens de remedial teacher is, kent alle leerlingen van de school. Zij maakt aan het eind van het schooljaar overzichten van wat een leerling op een bepaald gebied nodig heeft aan ondersteuning en wie de begeleiding gaat uitvoeren. Voor leerlingen met dyslexie wordt een begeleidingsplan en een plan van aanpak opgesteld.

Aan het begin van het schooljaar vindt afstemming plaats tussen de leerkracht en IB/RT-er, wat kan uitmonden tot het schrijven van een ontwikkelingsperspectief. Twee keer per jaar wordt het OPP met ouders besproken en door hen ondertekend. Indien nodig zijn er meerdere gesprekken met of zonder externe deskundige.

In september start de intern begeleider het eerste begeleidingsgesprek met de leerkracht. Er zijn totaal tien gesprekken in een schooljaar, gebaseerd op de PDCA-cyclus. De gesprekken zijn tijdens de gymnastiekuren. De IB-er zorgt er voor dat zij, zoveel als mogelijk, met alle duo collega's van eenzelfde groep in gesprek gaat. Aan de orde komt o.a. of de streefdoelen zijn bereikt, leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften en hulpvragen van de leerkracht. De IB-er draagt zorg voor leerlingen die een eigen leerlijn hebben of een OPP. De intern begeleider schrijft het verslag, de leerkracht brengt de duo-collega op de hoogte van het gesprek.

De intern begeleider is belast met een diversiteit aan taken: het structureren en bewaken van het zorgsysteem, begeleiden van leerkrachten in planning en uitvoering, het scheppen van voorwaarden voor leerlingen met een eigen leerlijn, het schrijven van ontwikkelingsperspectieven, het begeleiden van leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte, het uitvoeren van administratieve werkzaamheden, het onderhouden van

externe contacten, deelname in het zorgteam (6x per jaar) en overleg voeren met de directeur. De IB-er en de directeur bewaken samen het proces gedurende de schooljaren.

- *aanwezigheid van protocollen (dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding zoals bijv. bij suikerziekte, pesten)*

De Molenhoek heeft protocollen voor dyslexie, dyscalculie, medisch protocol (bovenschools van de Stichting Boom), protocol tegen pesten en een beleid op de veiligheid.

- *wat is de rol van de ouders en de mate van betrokkenheid bij:*
  - *het vaststellen van de onderwijsbehoefte van de leerling*
  - *het bepalen van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
  - *het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
  - *het evalueren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

Ouders en school zijn elkaars partners en zij informeren elkaar. Middels gesprekken krijgen ouders informatie over de vorderingen van hun kind. Ouders zijn ervaringsdeskundig en komen vaak met voorstellen. Leerkrachten schenken hier steeds mee aandacht aan en streven naar een overleg met gelijkwaardige partners. Voor wat betreft het OPP krijgen de ouders de gelegenheid dit in te lezen en van feedback te voorzien. Eventueel worden de plannen in gezamenlijk overleg aangepast. Zoveel als mogelijk wordt, samen met de ouders, aan de hand van de vijf IVO-velden, de stimulerende en belemmerende factoren in kaart gebracht en de ondersteuningsbehoeften beschreven. Er is in het kader van een OPP regelmatig overleg met ouders, de leerkracht, de intern begeleider en externen. Soms hebben ouders ook behoefte aan opvoedingsadviezen.

Eén keer per jaar organiseert de school een ouderbijeenkomst.

Domein 5: de intensiteit en omvang van de samenwerking met anderen in het onderwijs

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen waarmee de school haar voedingsgebied deelt? Kent de school de andere scholen, bijvoorbeeld hoe de andere scholen omgaan met extra ondersteuning en hoe zij omgaan met verschillen?*

De Molenhoek deelt het voedingsgebied in de wijk Pannenschuur met nog twee andere basisscholen. De leerlingenpopulatie enigszins. Op de beide andere scholen zitten NT2 leerlingen. In de wijk vindt samenwerking plaats vanuit het netwerk van de Brede School Pannenschuur. Er vindt overleg plaats tussen schoolbesturen, de directie en intern begeleiders. Er is een warme overdracht van leerlingen die van de peuterspeelzaal op de Molenhoek komen.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de overige reguliere basisscholen binnen Plein013?*

Er bestaat de mogelijkheid om elkaar te consulteren. In de praktijk is de benadering tussen de scholen in Oisterwijk/Moergestel het grootst.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen binnen het eigen schoolbestuur?*

Binnen het eigen schoolbestuur zijn er diverse overleg- en netwerkbijeenkomsten voor de directeuren, intern begeleiders, bovenschoolse taal- en rekencoördinatoren en ICT-ers. Er is een bovenschoolse studiedag voor leerkrachten. Verder is er een bovenschoolse Plusklas en Juniorlaboratorium.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de centrale diensten van Plein013?*

Binnen Plein 013 zijn er diverse arrangementen beschikbaar voor de leerlingen waar de school gebruik van kan maken. Een consultant is voor een bepaald aantal uren aan de school verbonden. Plein013 is het grote samenwerkingsverband Tilburg en omstreken, dat zich bezighoudt met alle aspecten die te maken hebben met Passend Onderwijs. Er zijn netwerken voor intern begeleiders en voor het jonge risicokind. Twee maal per jaar is er een overleg tussen alle directeuren. Men wisselt met elkaar uit waar scholen tegen aan lopen, zoals de zorgplicht en de aanmelding. Scholen zijn niet altijd transparant en er zijn onduidelijkheden met betrekking tot de uitvoering van de zorgplicht. De directeur van Plein013 pakt de signalen goed op en houdt zich bezig met algemeen beleid en de evaluatie daarop.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de voor- en vroegschoolse instellingen, en met het voortgezet onderwijs?*

Er vindt vanuit de peuterspeelzaal een overdracht plaats via een formulier. In specifieke gevallen is er een warme overdracht.

De school werkt samen met de organisatie POVO-013. Zij houdt zich o.a. bezig met afspraken die betrekking hebben op de overstap naar het voortgezet onderwijs. Aan het begin van het schooljaar worden bijeenkomsten georganiseerd voor leerlingen van groep 8 en hun ouders. Op een informatieavond presenteren de VO-scholen zich. Er vindt een warme overdracht plaats tussen de beide scholen. Gedurende drie jaar is er vanuit het VO een terugkoppeling naar de

basisschool. Aan de hand van de resultaten wordt bekeken of de leerling nog op de geadviseerde uitstroom zit.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de scholen voor sbo en so?*

De Molenhoek heeft regelmatig overleg met de SBO-school Mozaik in Oisterwijk. De school vraagt zich af hoe zij leerlingen die naar de SBO-school zijn verwezen, gevolgd kunnen worden in het kader van een eventuele terugplaatsing.

Contacten met de SO-scholen zijn minimaal. Er is overleg als het nodig is. Zo kan een ambulant begeleider geconsulteerd worden bij bijvoorbeeld taal-spraakproblemen of in geval van preventie.

Opbrengsten uit het teamgesprek

Er is een teamgesprek gevoerd aan de hand van stellingen. Deze zijn bewust ambigu geformuleerd om de discussie op te roepen. Collega's hebben op persoonlijke titel hun mening gegeven en deze uitlatingen hoeven niet automatisch overeen te stemmen met het schoolbeleid. In het volgende overzicht is de weging van de argumenten op basis van consensus door de aanwezige collega's weergegeven. De eerste vijf gearceerde stellingen zijn voor het team de sterkste en/of belangrijkste argumenten die een rol spelen rond de realisering van Passend Onderwijs.

Rangorde	Team
Sterk argument Zwak argument	De veiligheid in de groep wordt in hoge mate bepaald door leerkrachtvaardigheden.
	Door de methodesturing in het onderwijs creëren wij 'buitenbeentjes'.
	Liever klassenverkleining dan extra handen.
	Door Passend Onderwijs krijgt de 'gewone' leerling te weinig aandacht.
	Ik merk niet zoveel van Passend Onderwijs.
	Veel 'zorg' leerlingen op een school schrikt ouders af – dat is geen goede PR.
	Aanmelding is een ding: een leerling kan de school veel geld gaan kosten.
	De reistijd voor een leerling mag niet meer zijn dan een half uur heen en een half uur terug.
	Liever arrangementen op aparte leslocaties, dan arrangementen in de reguliere klas.
	Ouders hebben geen verstand van onderwijs en daarom kan de school beter bepalen wat een passend onderwijsaanbod is.
	Hoe homogener de groep, des te beter de leerprestaties.

Afsluitende opmerkingen

Het team van de Molenhoek staat open voor Passend Onderwijs en wil tegemoet komen aan de ondersteuningsbehoeften van alle leerlingen. Nieuwe ontwikkelingen worden gezamenlijk opgepakt en in een rustig tempo op een professionele wijze neergezet en geïmplementeerd. Een leerling met specifieke onderwijsbehoeften is een leerling van alle leerkrachten waar men als team de verantwoordelijkheid voor wil nemen. De aanwezige ouders zegt trots te zijn op De Molenhoek die ouders serieus neemt en zich inzet voor alle leerlingen.

De aangegeven groeimogelijkheden bieden kansen om meer leerlingen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs te kunnen bieden, maar ook om de 'gewone' leerlingen meer aan hun specifieke onderwijsbehoeften aangepast onderwijs te bieden. Of een dergelijke groei wenselijk is, is vanzelfsprekend afhankelijk van de opvattingen van de school, haar schoolbestuur en het samenwerkingsverband waar zij deel van uitmaakt.

De Molenhoek toont zich net als de andere scholen van het samenwerkingsverband een open, gastvrije school die de discussie rond de onderwijsondersteuning naar aanleiding van de ontwikkelingen rond Passend Onderwijs graag aangaat. Hopelijk ondersteunt dit rapport het team bij deze discussie.

Met dank voor de prettige ontvangst,

Ina Latuputty
(Auditor Sardes)